

Historian instituutiot – innovaatioiden esteitä vai edistäjiä?

Suomen historiallinen seura järjesti marraskuun yhdeksäntenä 2002 Helsingissä Tieteiden talolla seminaarin *Historian instituutiot – innovaatioiden esteitä vai edistäjiä?* osana Unescon maailman tiedepäivän viettoa sekä seuran vuosijuhlaa. Seminaari kartoitti niin tutkijanuran kuin historiatieteenkin rajoja eri näkökulmista:

Tutkijanuran rajoja käsittelivät sukupolven näkökulmasta professori Pertti Haapala ja VTM Anu Suoranta sekä sukupuolen näkökulmasta dosentti Marjo Kaartinen ja FT Tiina Kinnunen. Historian rajoja käsittelivät tieteenalan rajojen näkökulmasta VTT Jari Sedergren ja professori Juha Sihvola sekä tieteen rajojen näkökulmasta professori Jorma Kalela ja VTM Ranya El Ramly.

Keskustelu oli vilkasta ja pintaan nousivat erityisesti tutkijanuran ja tutkijakoulutuksen ongelmat. Itse asiassa keskustelu jatkuu edelleen, mikä tuo hyvin esiin tällaisten tutkijayhteisössä pidettyjen seminaarien innovatiivisen vaikutuksen. Innostavan ja provokatiivisen puheenvuoron historian rajoihin liittyen piti professori Jorma Kalela. *Ennen ja Nyt* -lehti julkaisee nyt Kalelan historiantutkijan ja historiatieteen tehtävää pohtivan alustuksen pääteemoja, jotta aiheesta voitaisiin jatkaa yhteistä keskustelua vaikkapa tämän lehden palstoilla.

Jorma Kalela:

Historiantutkija – innovaatioiden este vai edistäjä?

Monista historiaa luonnehtivista määritelmistä tässä keskustelussa käyttökelpoinen on seuraava: historia on tietoa ihmisten toiminnasta ja tämän toiminnan tuloksista. Innovaatiot taas ovat uutena tietona, uusina näkökulmina ihmisten toiminnan käytevoimia.

Historiantutkijan suhdetta innovaatioihin voi tarkastella kahden väitteen kautta. Niistä ensimmäinen saattaa aluksi jopa vaikuttaa ristiriitaiselta.

Historiantutkimuksen mieli tekee historiantutkijasta innovaatioiden esteen, mutta juuri siksi myös niiden edistäjän.

Tässä on lähtökohtana historiantutkimuksen yhteiskunnallinen tehtävä. Alan tutkijan on pyrittävä varmistamaan, että historian toimijoille tehdään oikeutta. Oikeuden tekeminen tarkoittaa toimijoiden omien edellytysten ottamista kuvauksen lähtökohdaksi ja juuri tämä vaatimus tekee historiantutkijasta innovaatioiden esteen. Hän ei voi suoraan siirtää tutkimuksensa kohteena olevan toiminnan tuottamia kokemuksia yleisölleen.

Jotta tekisi oikeutta toimijoille, historiantutkija joutuu ajattelemaan heidän ympäristönsä vieraaksi kulttuuriksi, joka on tehtävä yleisön käsitettäväksi. Vieras kulttuuri ei ole läpinäkyvä eikä se siksi avaudu yleisölle ilman selityksiä. Juuri tämä käsitettäväksi tekeminen tekee historiantutkijasta innovaatioiden edistäjän. Hän joutuu osoittamaan yleisölleen, millä edellytyksillä se voi hyödyntää tutkimuksen kohteena olleen toiminnan tuottamia kokemuksia.

Historiantutkija ei voi ottaa yleisönsä käsityksiä annettuina ja ongelmatomina, vaan hänen on verrattava niitä ja vieraassa kulttuurissa toimineiden ihmisten käsityksiä toisiinsa. Näin menetellessään historiantutkija on tulkki kahden kulttuurin välissä. Juuri tulkkina hän pystyy avaamaan yleisölleen uusia näkökulmia omaan maailmaansa, tuottamaan uutta tietoa ihmisen toiminnasta. Tämä on historiantutkimuksen mieli, sen syvin tarkoitus.

Toinen väitteeni koskee historiantutkijoiden keskuudessa yleistä ajattelutapaa, joka saa heidät toimimaan oman alansa tutkimuksen tarkoitusta vastaan.

Rajaamalla historian historiantutkimukseksi historiantutkija kaventaa olennaisesti mahdollisuuksiaan edistää innovaatioita.

Meillä historiantutkijoilla on vahva taipumus ajatella esittämämme historia "oikeaksi" historiaksi ja nähdä muiden kuin alan ammattilaisten esittämä historia "vääräksi" historiaksi. Amatöörien esitykset ovat parhaimmillaankin alkeellisia ja kehittymättömiä. Pahimmillaan ne ovat fiktiota ja tosiasioiden päälle kasattua vääristelyä. Näin ajatteleva historiantutkija rajaa historian tosiasiallisesti historiantutkimukseksi.

Jos historiantutkija pyrkii edistämään innovaatioita, hänen on otettava lähtökohdakseen yleisönsä tieto ja käsitykset historiasta. Jotta pystyisi avaamaan uusia näkökulmia yleisönsä maailmaan, tuottamaan uutta tietoa ihmisen toiminnasta, historiantutkijan on oltava valmis rinnastamaan oma työnsä vaikkapa yleisönsä tapaan muistaa. Hänen on kilpailtava isovanhempiensa

omaa nuoruuttaan koskevien kertomusten, television uutistaustojen tai poliittisen propagandan kanssa. Oman alan tutkimuksen tehtävä vaatii historiantutkijaa myöntämään, että tutkijoiden esitykset ovat vain yksi lukemattomista tavoista välittää historiatietoa

Olemmeko valmiit ammattilaisina astumaan alas norsunluutornistamme?

Jorma Kalela on Turun yliopiston poliittisen historian professori. Alkuingressin on laatinut Julia Burman, joka on FM ja Suomen historiallisen seuran toiminnanjohtaja.

ENNEN JÄNYT
Historian tietosanomat